

REGIONAAL ECONOMISCHE SAMENWERKINGSVERBANDEN: OVERZICHT EN TYPOLOGIE

Ingrid Coninx, Remco Kranendonk, Robert Jan Fontein, Herman Agricola, Renze van Och, Barry de Vries – allen onderzoekers bij Alterra Wageningen UR.

Contactgegevens voor vragen over aanpak of resultaten: Ingrid.Coninx@wur.nl of 031748860

INTRODUCTIE

Er zijn diverse samenwerkingsverbanden voor regionaal economische ontwikkeling in Nederland, waarvan een overzicht is opgesteld voor de situatie anno november 2014. Zonder volledig te kunnen of willen zijn, heeft dit overzicht als voornaamste doelstelling om een hanteerbare typologie te ontwikkelen voor deze samenwerkingsverbanden en om de karakteristieken van deze samenwerkingsverbanden te beschrijven. Daarnaast zijn ook regionale verschillen en overeenkomsten van deze samenwerkingsverbanden beschreven. De studie sluit af met een blik op de trends in regionale samenwerking die zich sinds het laatste decennium voordoen en een summierende doorkijk wordt gegeven naar welke ontwikkelingen zich zullen voordoen in de nabije toekomst omtrent regionale samenwerkingsverbanden.

De inzichten kunnen op twee manieren gebruikt worden door medewerkers van het Ministerie van Economische Zaken, specifiek de teams van de vijf regio-ambassadeurs. Ten eerste kunnen zij de typologie gebruiken wanneer zij benaderd worden om partner te worden in een netwerk of om een samenwerkingsverband te financieren. De typologie duidt immers de rol die een samenwerkingsverband inneemt in regionale samenwerking. Dat zal hen helpen in de afweging welke strategie te hanteren en hun aanpak zo effectief mogelijk te ontwikkelen. Ten tweede geven de bevindingen en de doorkijk inzichten in de regionale verschillen en de trends van de regionale economische samenwerking, wat deze EZ-medewerkers ook zal helpen om specifieke actiepunten te formuleren om de economische governance in hun werkgebied te optimaliseren.

AANPAK VAN ANALYSE

ONDERZOEKSVRAGEN

Voornaamste **doel van dit project** is om een overzicht en vergelijkende analyse uit te voeren van samenwerkingsverbanden in regionale economische ontwikkeling. Om dit overzicht en deze analyse uit te voeren en om te komen tot bevindingen die relevant zijn voor het Ministerie van Economische Zaken, worden de volgende kennisvragen beantwoord:

1. Welke samenwerkingsverbanden - die zich bezighouden met regionale economische ontwikkeling - zijn in Nederlandse regio's aanwezig?
2. Wat zijn de karakteristieken van deze samenwerkingsverbanden? Welke typologie kan opgesteld worden om samenwerkingsverbanden te categoriseren?
3. Wat zijn de overeenkomsten en wat zijn de verschillen tussen regio's?
4. Welke trends zijn op te merken, welke ontwikkelingen zullen zich naar alle waarschijnlijkheid in de nabije toekomst voordoen?
5. Wat betekenen deze bevindingen voor de teams van de vijf regio-ambassadeurs?

DATAVERZAMELING

Om deze database op te stellen is gebruik gemaakt van verschillende methoden van dataverzameling:

- Internet search: via de methode snowballing, waarmee via zoekwoorden samenwerkingsverbanden gevonden worden, die vervolgens weer informatie opleveren om andere samenwerkingsverbanden te identificeren. Deze methode is uitgevoerd voor de 12 provincies – in deze notitie ingedeeld in vijf landsdelen.
- Screenen via EFRO-financiering: EFRO is een Europees financieringsinstrument dat veel Nederlandse projecten, gericht op regionale innovatie en ontwikkeling ondersteunt. De website van de vier regionale samenwerkingen voor EFRO-financiering geeft een doorkijk naar welke organisaties betrokken zijn bij regionale ontwikkeling en is geschikt om samenwerkingsverbanden op te sporen.
- Eigen kennis en ervaringen: Alterra Wageningen UR heeft een coördinerende rol bij de 'de regio-strategie' binnen Wageningen UR, wat concreet inhoudt dat al ruim 10 jaar informatie over regionale samenwerkingsverbanden wordt bijgehouden, wat van pas komt in dit onderzoek.
- Toets bij ervaringsexperts: beleidsmedewerkers van het Ministerie van Economische Zaken hebben de lijst van samenwerkingsverbanden getoetst en aangevuld met ontbrekende samenwerkingsverbanden.
- Bestaande studies/analyses: enkele relevante studies zijn meegenomen in het opstellen van de database en uitvoeren van reflectie, om te komen tot relevante bevindingen.

DATAVERWERKING

Operationalisatie

In dit onderzoek zijn samenwerkingsverbanden gericht op regionaal economische ontwikkeling geïdentificeerd. Een samenwerkingsverband in dit onderzoek behelst afspraken over de manier waarop twee of meerdere partijen samenwerken aan regionaal-economische ontwikkeling. In deze analyse worden samenwerkingsverbanden beschreven aan de hand van de volgende indicatoren/thema's.

Thema's	Concretisering en codering
Naam samenwerkingsverband	De naam het samenwerkingsverband
RA- Landsdeel	Het landsdeel volgens de RA-EZ indeling, waar het samenwerkingsverband actief is.
Provincie	Provincie waarin het samenwerkingsverband actief is.
Overig schaalniveau	Het schaalniveau waarop de focus van het samenwerkingsverband ligt 1. Gemeentelijk 2. Regionaal: over verschillende gemeenten heen, maar binnen 1 en dezelfde provincie 3. Provinciaal 4. Provinciegrens-overschrijdend 5. Nationaal
Triple helix	Bestuur/drijvende kracht van organisatie bestaat uit bedrijfsleven, universiteit en overheden ➤ Ja of neen
Type uitvoeringsorganisatie	De aanwezigheid van personeel dat uitvoerend werk doen

	➤ Neen – geen uitvoeringsorganisatie ➤ Ja, maar personeel werkt ook nog aan andere activiteiten – zelf doen/in kind (programma/kennisprogramma.) ➤ Uitvoeringsbureau met eigen mensen, of programmamanager (voltijds)
Financieringsstromen	De geldstromen/ bronnen die het samenwerkingsverband gebruikt om haar activiteiten te financieren.
Diversiteit financieringsstromen	De afhankelijkheid van verschillende geldstromen: ➤ 1-2 geldstromen: EU+gemeente bijvoorbeeld ➤ 2-3 geldstromen: het rijk betaalt ook mee, naast andere financiering ➤ meer dan 4 geldstromen: gemeente, provincie, rijk, EU, bedrijfsleven en evt ook kennisinstellingen
Mate van zekerheid over continuïteit	Zekerheid over continuïteit ➤ onzeker ➤ relatief zeker
Mate van financiële onafhankelijkheid	Gemiddelde van de code 'diversiteit financieringsstromen' en code 'mate van zekerheid' ➤ zeer afhankelijk ➤ gematigd afhankelijk ➤ onafhankelijk
Jaar van oprichting	Het jaar dat het samenwerkingsverband is begonnen met het ontplooiën van activiteiten
Ontwikkelfase	De fase waarin het samenwerkingsverband zich bevindt ➤ Startfase: op zichzelf gericht, strategieontwikkeling, nadenken over welke activiteiten en initiatieven ➤ Groeifase/vernieuwing: gericht op strategische verbindingen, uitbreiden relaties, toename activiteiten, meer financiering beschikbaar. Meer betrokken stakeholders. ➤ Stabilisatiefase: status quo – samenwerkingsverbanden lopen goed, breiden niet significant uit ➤ heroriëntatie: afbouw financiering, minder activiteiten – opname in ander verband
Aanleiding en doel	Waarom het samenwerkingsverband is opgericht – op welk doel het zich richt. ➤ er is behoefte aan betere regionale afstemming, en samen optrekken richting het rijk ➤ werkloosheid verminderen - werkgelegenheid creëren ➤ innovatie: er is nood aan nieuwe economische structuur opzetten/nieuwe bedrijvigheid, bouwstenen liggen er – en deze ook oppakken – innovatie stimuleren ➤ massa maken, PR, samenwerking versterken, tegengaan fragmentatie ➤ regio verduurzamen, een uitstekende metropool zijn ➤ verdelen van EFRO gelden ➤ opheffen van andere organisatie (WGR),

	samenvoeging ➤ versterken huidige economische sector ➤ niet voldoende goede arbeidskrachten ➤ kennisontwikkeling nodig, kennis beter benutten ➤ leegstaand terrein opnieuw leven inblazen, verbeteren van vestigingslocatie, gebied logistiek op orde brengen ➤ producten ontwikkelen, economische activiteiten stimuleren ➤ human capital ➤ bedrijven naar gebied trekken, start-ups creëren, goed vestigingsklimaat realiseren ➤ van elkaars resource gebruik maken ➤ strategische samenwerking aangaan – anticiperen op internationale ontwikkelingen ➤ nieuwe ideeën ontwikkelen, agenderen, advies geven, innovatiekracht stimuleren, innovatief vermogen ➤ gebied/sector economisch ontwikkelen/concurrentiekracht behouden ➤ rendement vergroten ➤ toptalent aantrekken ➤ financieren van projecten
--	--

In de dataverzameling is ook geprobeerd om informatie over grootte van financieringsbudget te verzamelen. Sommige samenwerkingsverbanden publiceren deze gegevens. Vooral boards en triple helix organisaties zijn qua financieringsconstructies wat lastiger te doorgronden via internet search, omdat ze een ondoorzichtige mix van financieringsstromen hebben. Daarom zullen er geen uitspraken gedaan worden over het totale budget dat ingezet wordt door en via deze samenwerkingsverbanden.

Comparatieve analyse

De analyse is comparatief. Verschillen en gelijkenissen tussen samenwerkingsverbanden worden geïdentificeerd en geanalyseerd. Die verschillen vormen de basis van de typologie. Door het tegen elkaar afzetten van de verschillende thema's en worden trends en opvallende karakteristieken vastgesteld. De categorisatie volgens de landsdelen zoals het Ministerie van Economische Zaken deze hanteert in de regionale activiteiten, wordt aangehouden.

Belangrijk aandachtspunt

Belangrijke opmerking voor de lezer is om zich ervan bewust te zijn dat er samenwerkingsverbanden kunnen bestaan die niet opgenomen zijn in de database, met als voornaamste reden dat ze via de gekozen aanpak voor dataverzameling niet geïdentificeerd werden. Verklaring hiervoor is:

1. Het samenwerkingsverband heeft geen website en is niet dominant in media of politiek aanwezig, waardoor er virtueel geen informatie over te vinden is.
2. Samenwerkingsverbanden veranderen voortdurend en de virtueel beschikbare info kan achterlopen op de werkelijkheid. De prilste veranderingen zijn daarom nog niet zichtbaar.

3. Hoewel dataverzamelmethode vrij sluitend is (verschillende zoekrichtingen) werd dataverzameling een ogenschijnlijk ‘never-ending’ proces. Begrensd door de beperking in doorlooptijd van het onderzoek is de dataverzameling na een vastgestelde periode stopgezet.

De database is wel heel geschikt om patronen en samenhang te identificeren en te benoemen. Voorzichtiger moeten we zijn met uitspraken in termen van ‘representatief’ of ‘proporties’.

Tot slot nog het aandachtspunt dat er gestreefd wordt naar een typologie. Concreet betekent dit dat samenwerkingsverbanden ingedeeld worden in typen. De onderzoekers zijn zich ervan bewust dat ‘tussenvormen’ kunnen bestaan – hybriden die ogenschijnlijk in twee typen zouden passen. Op basis van de scherpe definiëring is afgewogen in welke van de typen een dergelijke tussenvorm dan het best past.

BEVINDINGEN

TYOLOGIE VAN SAMENWERKINGSVERBANDEN

157 regionale samenwerkingsverbanden zijn geïdentificeerd volgens de bovenstaande aanpak. Op basis van de analyse ontstaat volgende typologie van samenwerkingsverbanden voor regionale ontwikkeling:

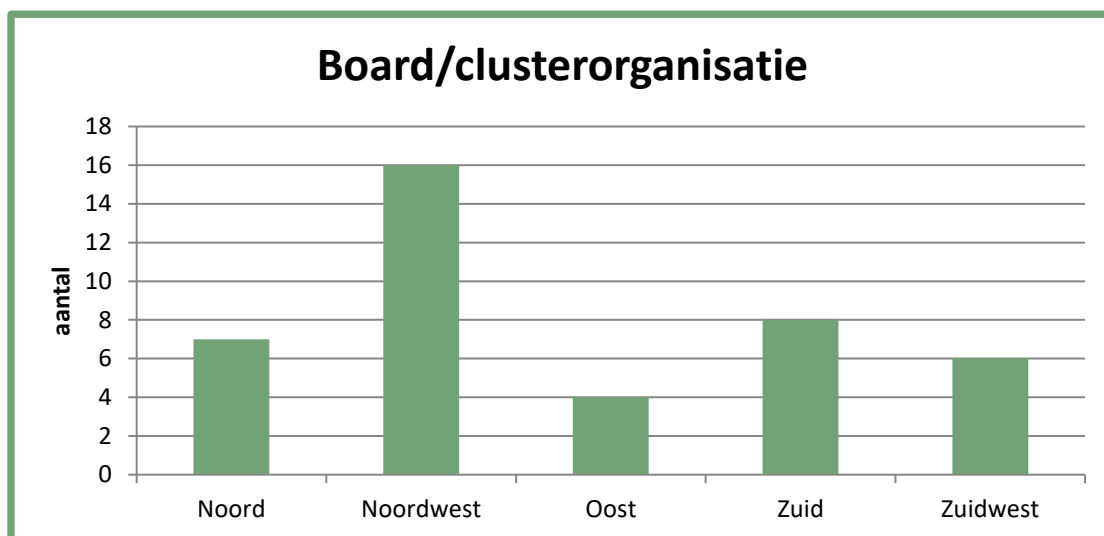
1. ‘Triple helix’
 - a. Board en clusterorganisaties (41)
 - b. Netwerkorganisaties (18)
2. Campussen en bedrijventerreinen (36)
3. Overheidssamenwerkingen:
 - a. Regionaal afstemmingsplatform (13)
 - b. Samenwerkingsverband voor EFRO financiering (4)
 - c. WGR/WGR+ (12)
4. Ontwikkelingsmaatschappijen (13)
5. Overig:
 - a. Overig, kennisvalorisatie (12)
 - b. Overig, (8)

De typen van samenwerkingsverbanden worden beschreven aan de hand van hun kenmerken..

‘Triple Helix’ organisaties

Ten eerste zijn er *boards en clusterorganisaties (41)*. In dit organisatietype werken bedrijfsleven, overheid en onderzoeksinstituten op een gelijkwaardige manier samen aan innovatie gericht op het stimuleren van de regionale economie. Deze organisaties richten zich op stimuleren van kennis- en innovatie-uitwisseling door verschillende partijen bij elkaar te brengen. Daarbij richten ze zich meestal op het versterken van één of meerdere sectoren en is het stimuleren van cross-overs tussen sectoren een belangrijk uitgangspunt. De analyse maakt duidelijk dat de boards en clusterorganisaties zich vooral in landsdeel Noordwest bevinden (zie Figuur 1). Economic Boards verschijnen in de grote stedelijke agglomeraties Amsterdam, Rotterdam en Utrecht en vinden navolging in de directe omgeving van deze grote steden (Gooi- en Vechtstreek, Almere). Deze ontwikkeling blijft enigszins achter in de overige landsdelen, specifiek in landsdeel Oost waar boards en clusterorganisaties het minst prominent aanwezig zijn.

FIGUUR 1: AANTAL BOARDS/CLUSTERORGANISATIES PER RA LANDSDEEL

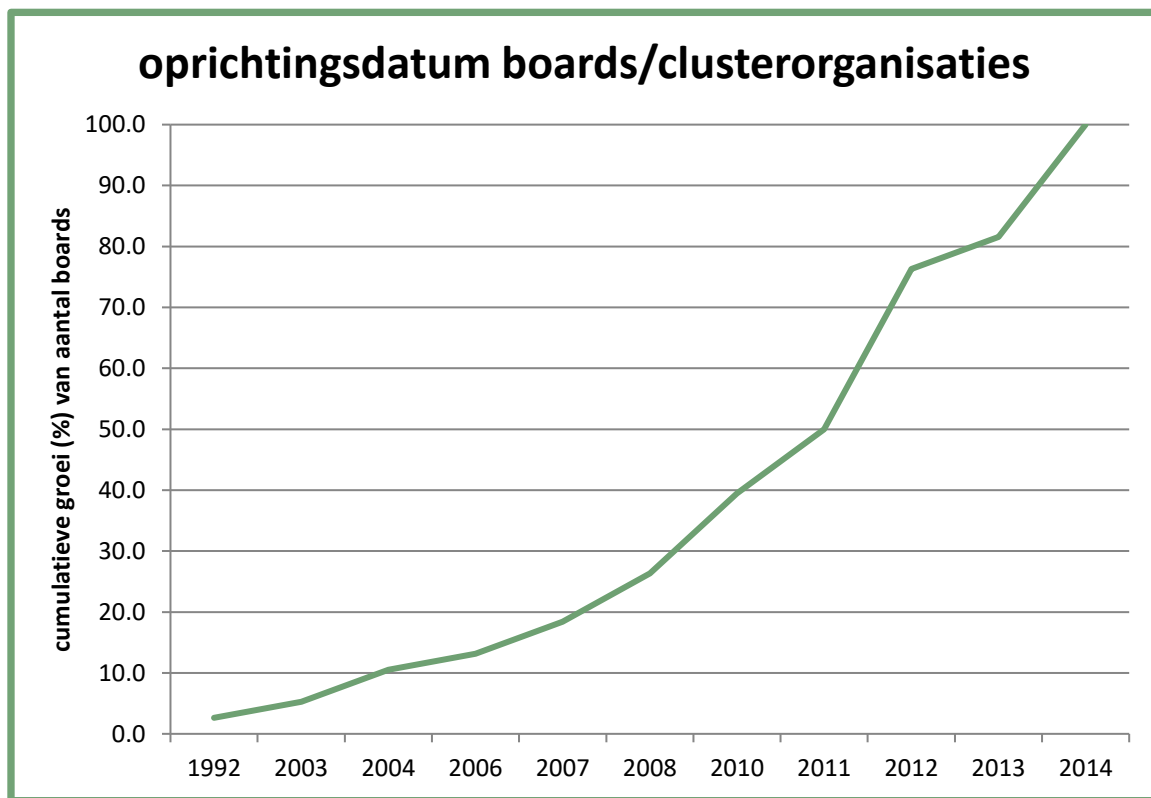

Het valt op dat boards en clusterorganisaties op twee manieren worden opgericht. Ten eerste worden ze opgericht vanuit een regionale urgentie vanuit het bedrijfsleven zelf, zoals dit het geval was bij de oprichting van Brainport Development. Ten tweede op initiatief van overheden, zoals bijvoorbeeld door grote gemeenten (zoals Economic Board Almere) of door provincies (Economic Board Utrecht). De manier van oprichting laat zeker in de startfase sporen na, want bij overheidsgeïnitieerde boards en clusterorganisaties zijn deze organisaties in de eerste fase op zoek naar ondernemers die mee aan tafel willen zitten. Dat is niet altijd even gemakkelijk om te realiseren. Niet alle drie de partijen zitten op gelijke manier aan tafel. Dat maakt ook dat in de analyse 42% van de clusterorganisaties en boards niet als triple helix op zichzelf beschouwd wordt. Wat ook opvalt is dat men de rol van onderwijsinstellingen en onderzoeksinstellingen beiden beschouwt als die van kennisinstelling. De boards hanteren meestal het principe van drie (triple) vertegenwoordigers uit ieder domein. Maar binnen een breed en stevig netwerk dienen alle relevante onderzoeks- én onderwijspartijen te worden gemobiliseerd, want elk van hen vervult een andere rol.

Boards en clusterorganisaties hebben in de meeste gevallen een uitvoeringsbureau waar mensen voltijds werken aan strategie en activiteiten. Bijna een kwart van de boards verdeelt activiteiten onder de staf van de boardpartners die dit werk binnen de eigen organisatie uitvoeren. In de meeste gevallen hebben de werknemers van de boards ook nog andere taken binnen de eigen organisatie te vervullen en zijn de board/clusteractiviteiten slechts een fractie van hun totale werkpakket. 17% van de boards en clusterorganisaties heeft geen uitvoeringsorganisatie.

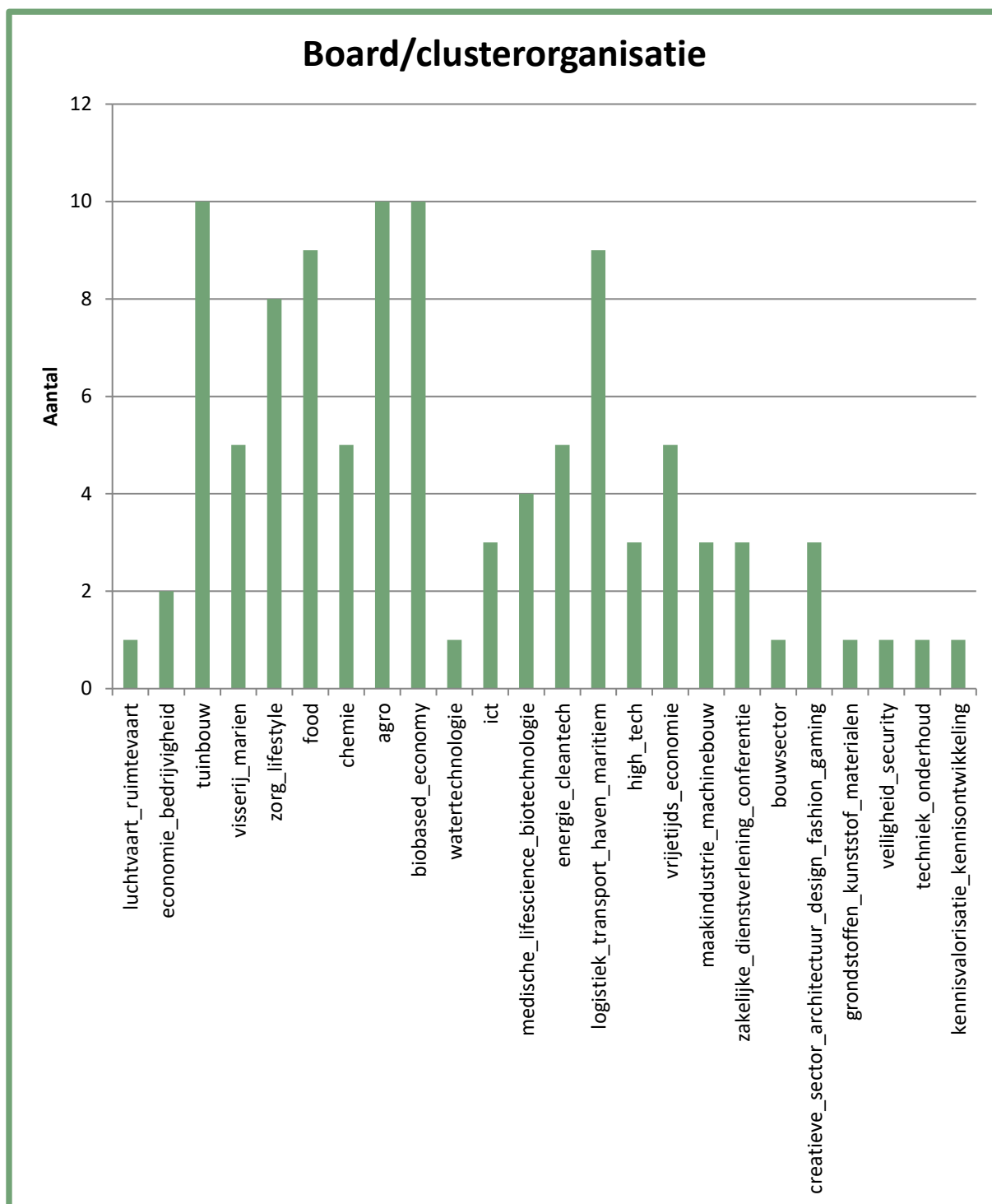
Financiering van board- en clusteractiviteiten gebeurt door financieringsstromen zoals via afdracht door boardpartijen en door financiering door de gemeentelijke of provinciale overheid. In enkele gevallen ook door Europese middelen (Interreg, EFRO, H2020) en door het binnenhalen van projectsubsidies. Bedrijven betalen zelden mee aan de board/clusterorganisaties, maar leveren bijdrage vanuit vertegenwoordigende organisaties of in kind. De budgetomvang verschilt, alsook de mate waarin de boards en clusterorganisaties onafhankelijk kunnen opereren. Er zijn signalen dat er samenhang is tussen de mate van onafhankelijk opereren en de ontwikkelingsfase waarin board/cluster zich bevindt. Hoe verder in de ontwikkeling, des te onafhankelijker het samenwerkingsverband kan opereren. Terwijl de oudste board/clusterorganisatie die in de database is opgenomen, in 1992 is opgericht, zijn de meeste boards en clusterorganisaties nog geen 10 jaar oud. De meesten zijn recentelijk opgericht, met absoluut topjaar in 2012 (zie Figuur 2). Het merendeel van boards en clusterorganisaties zit momenteel in de groeifase.

FIGUUR 2: GROEI VAN HET AANTAL BOARDS EN CLUSTERORGANISATIES PERIODE 1992-2014

De boards en clusterorganisaties richten zich op sectoren en op economische thema's. De meeste boards en clusterorganisaties richten zich op de tuinbouw, op agrarische sector, biobased economie, logistiek en transport, en food.

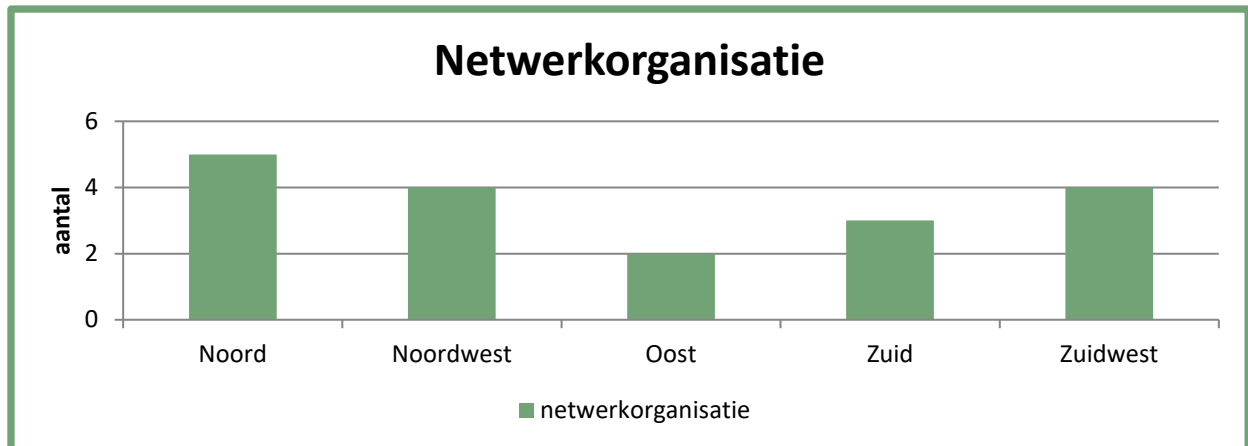
FIGUUR 3: SECTOREN EN THEMA'S WAAR BOARDS/CLUSTERORGANISATIES ZICH OP RICHTEN

Ten tweede zijn er *netwerkorganisaties* (20) die vaak ook een triple helix samenstelling kennen, want partners komen uit kennisinstellingen, bedrijfsleven en overheden. Dit is bij de helft van de netwerkorganisaties het geval. Netwerkorganisaties zijn vooral gericht op samenwerkingen versterken, netwerken opbouwen, fragmentatie tegengaan en massa maken. Zij voeren veel minder projecten, gericht op innovatie, uit dan de boards en clusterorganisaties en organiseren vooral informatie-uitwisseling via netwerkevents en via media. Sommige netwerkorganisaties organiseren tal van face to face events, terwijl andere organisaties vooral virtueel voor informatie-uitwisseling zorgen en slechts enkele keren per jaar een event organiseren, zoals het

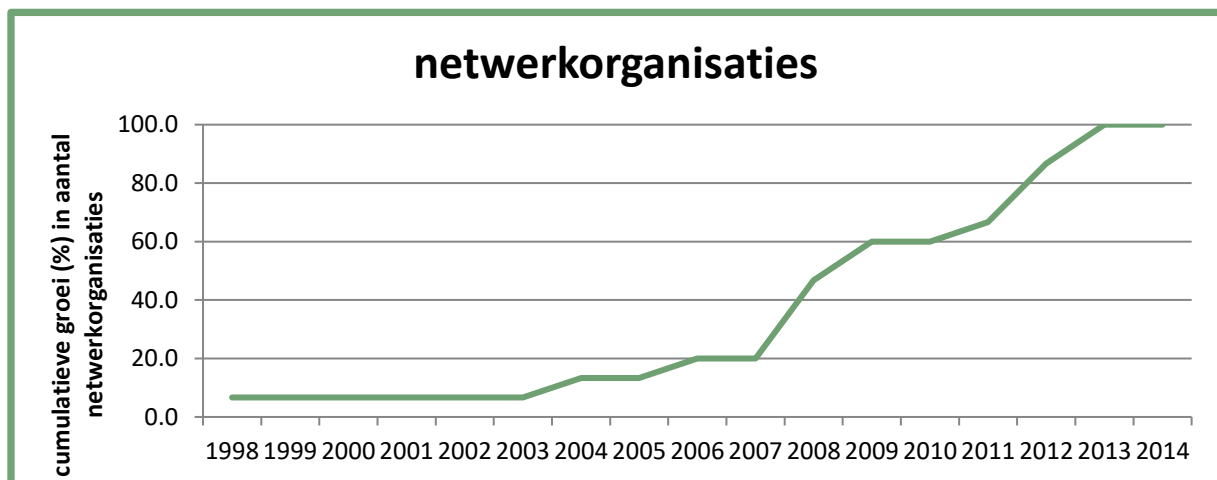
innovatie- en kennisplatform Drenthe. De idee is dat deze uitwisseling bijdraagt aan innovatie en nieuwe economische ontwikkelingen, alsook aan de nationale en internationale positionering van een sector of een regio. Netwerkorganisaties zijn in elke regio evenveel te vinden.

FIGUUR 4: AANTAL NETWERKORGANISATIES PER RA LANDSDEEL

De oudste netwerkorganisatie die in de database is opgenomen, is opgericht in 1998, met topjaar in 2008 en in 2012. Zuidwest en Noordwest waren voorloper op dit vlak. 7 van de 18 netwerkorganisaties zijn in de groeifase, terwijl 6 van de 18 al in de stabilisatiefase zijn. 1 netwerkorganisatie, Taskforce Innovatie Regio Utrecht (TFI), is overgegaan in de Economic Board Utrecht, die opgenomen is in de categorie Boards en Clusterorganisaties.

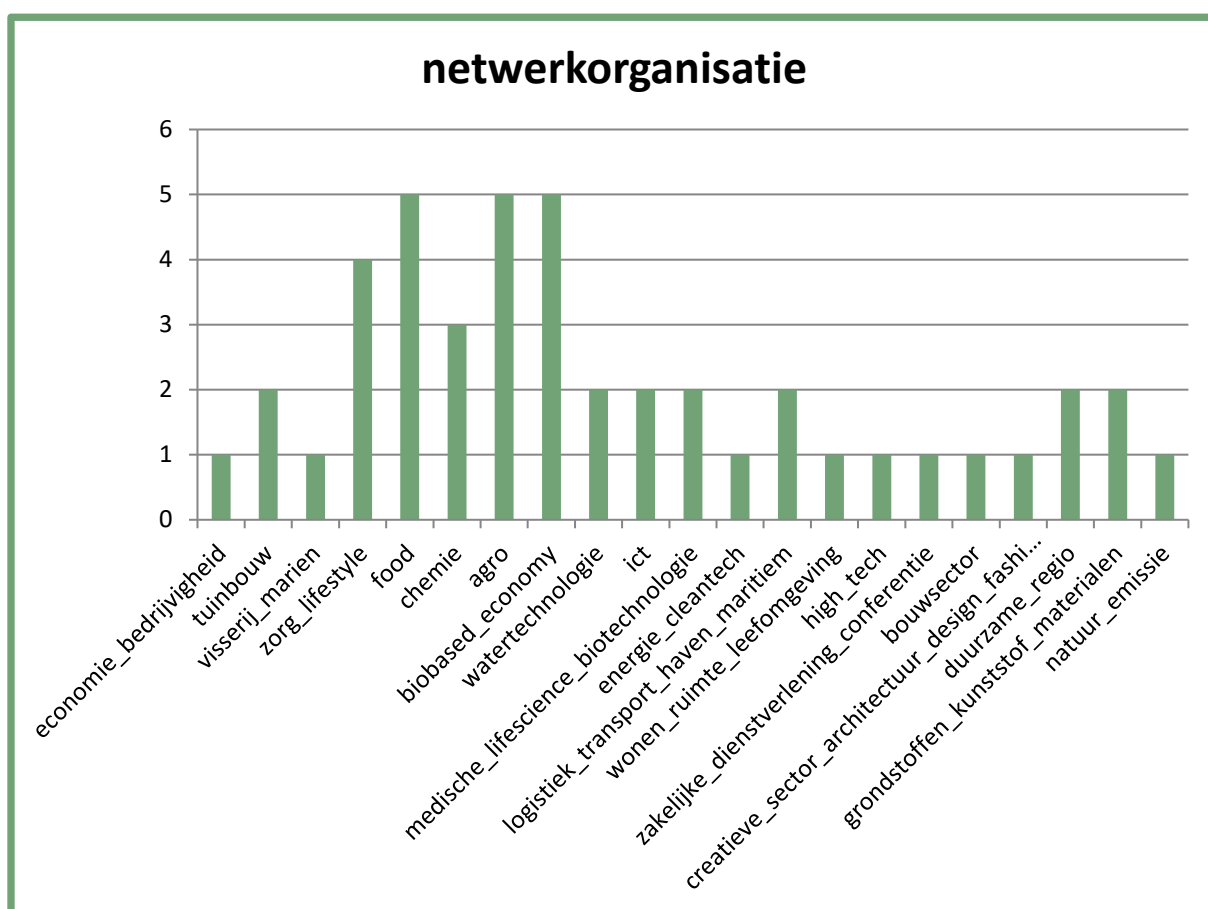
FIGUUR 5: GROEI IN AANTAL NETWERKORGANISATIES IN DE PERIODE 1998 - 2014

Ook netwerkorganisaties hebben in meer dan de helft van de gevallen een uitvoeringsbureau. 5 netwerkorganisaties hebben mensen die activiteiten uitvoeren, maar ook werkzaam zijn op andere activiteiten. 2 netwerkorganisaties hebben geen uitvoeringsteam. Deze netwerkorganisaties zijn gelegen in Noordwest.

Financieringsstromen voor netwerkorganisaties zijn meestal weinig divers, meestal betalen de initiërende partners. In een enkel geval vindt financiering plaats vanuit de overheid of een EU project. De meeste netwerkorganisaties zijn daarmee ook nog erg afhankelijk in hun opereren. Dit geldt voor netwerkorganisaties in elke ontwikkelingsfase: start-, groei- en stabilisatiefase.

FIGUUR 6: NETWERKORGANISATIES EN DE THEMA'S EN SECTOREN WAAR ZE ZICH OP RICHTEN

De meeste netwerkgroepen richten zich op agro en food en op biobased economy.

Campus- en bedrijventerreinorganisaties

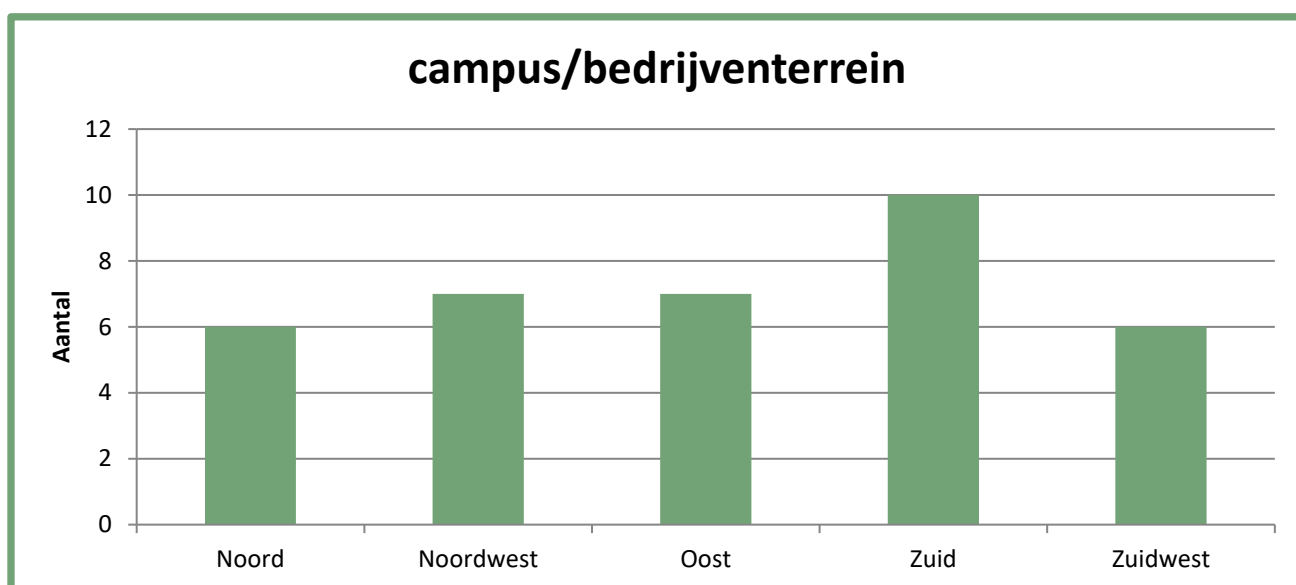
Een andere type samenwerkingsverband richt zich op het ontwikkelen van campussen of bedrijventerreinen. Hiervan hebben we er 36 gevonden, voornamelijk in landsdeel zuid (zie Figuur 7). Er bestaan drie manieren waarop campussen en bedrijventerreinen vorm krijgen. Ten eerste via locatie-specifieke triple helix samenwerking die erop gericht is om bedrijven op een locatie aan elkaar te verbinden en uitwisseling van kennis te faciliteren, opdat start-ups en nieuwe productontwikkeling tot stand kunnen komen. Dit type campussen en bedrijventerreinen kent een aanjaagorganisatie en vaak ook een imago- en marketing bureau dat de campus/bedrijventerrein promoot en positioneert en ook een opleidingsprogramma zodat geschikte mensenkracht opgeleid wordt.

Ten tweede zijn er campussen en bedrijventerreinen die ontstaan omdat een universiteit een deel van de campus verkoopt of beschikbaar stelt voor bedrijven. Dit gebeurt dan vaak vanuit kennistransferdoelstellingen en om de samenwerking en innovatie 'on campus' te versterken. Hierbij is de universiteit vaak initiatiefnemer van de campusontwikkeling. Ten derde zijn er campussen en bedrijventerreinen die ingericht worden op initiatief van de gemeente. Hierbij is er vaak een kleine organisatie van 2 à 3 mensen met een acquisitietaak om bedrijven aan te trekken. Hun strategie is vaak gebaseerd op een specifiek thema, een concept (bv. groene bedrijventerreinen) of een sector (bv. ICT). Deze verschillende wijzen van oprichting maakt ook dat de organisatiestructuren van elkaar kunnen verschillen. Soms is het een stichting bestaande uit vertegenwoordigers van bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen (bijvoorbeeld Maritime Campus), of een kennisinstelling die gronden/gebouwen ter beschikking stelt zoals Utrecht Science Park. Maar het komt ook voor dat het een initiatief van een bedrijf is,

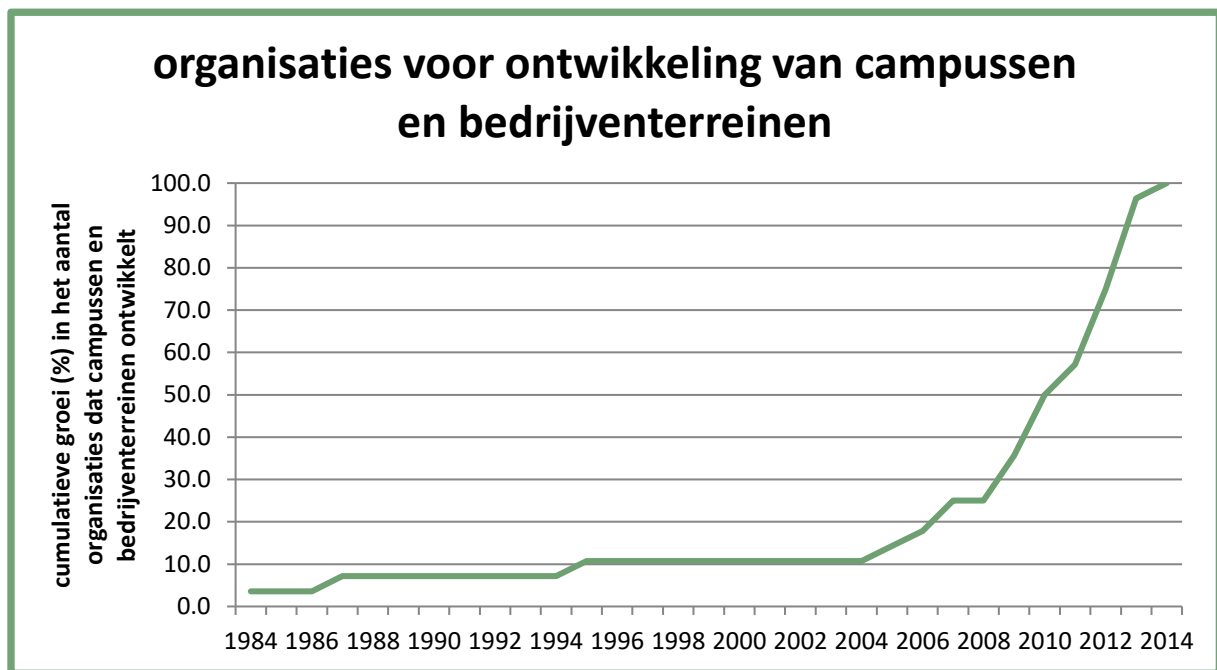
bijvoorbeeld Thales campus. In totaal heeft 30,6% van deze campus en bedrijventerrein organisaties een triple helix bestuur en 61% heeft dit niet. Van enkele organisaties is het niet duidelijk of triple helix aanwezig is, die zijn in de categorie 'overig' beland.

Samenvattend kan gesteld worden dat de voornaamste activiteiten van campus- en bedrijventerreinorganisaties de volgende zijn: innovatie stimuleren, kennisontwikkeling en delen van kennis, alsook bedrijven naar het gebied trekken, start-ups creëren en een goed vestigingsklimaat realiseren. Vaak hebben deze organisaties ook uitvoeringsorganisaties, in die zin dat ze ontwikkelingen aanjagen. Maar soms zijn de personen, die met campusontwikkeling bezig zijn, werkzaam bij één van de betrokken partijen. In 19% van de gevallen is er geen uitvoeringsorganisatie en in 5% van de gevonden organisaties is de opdracht voor ontwikkeling neergelegd bij ingehuurde consultants.

FIGUUR 7: AANTAL CAMPUS- EN BEDRIJVENTERREINORGANISATIES

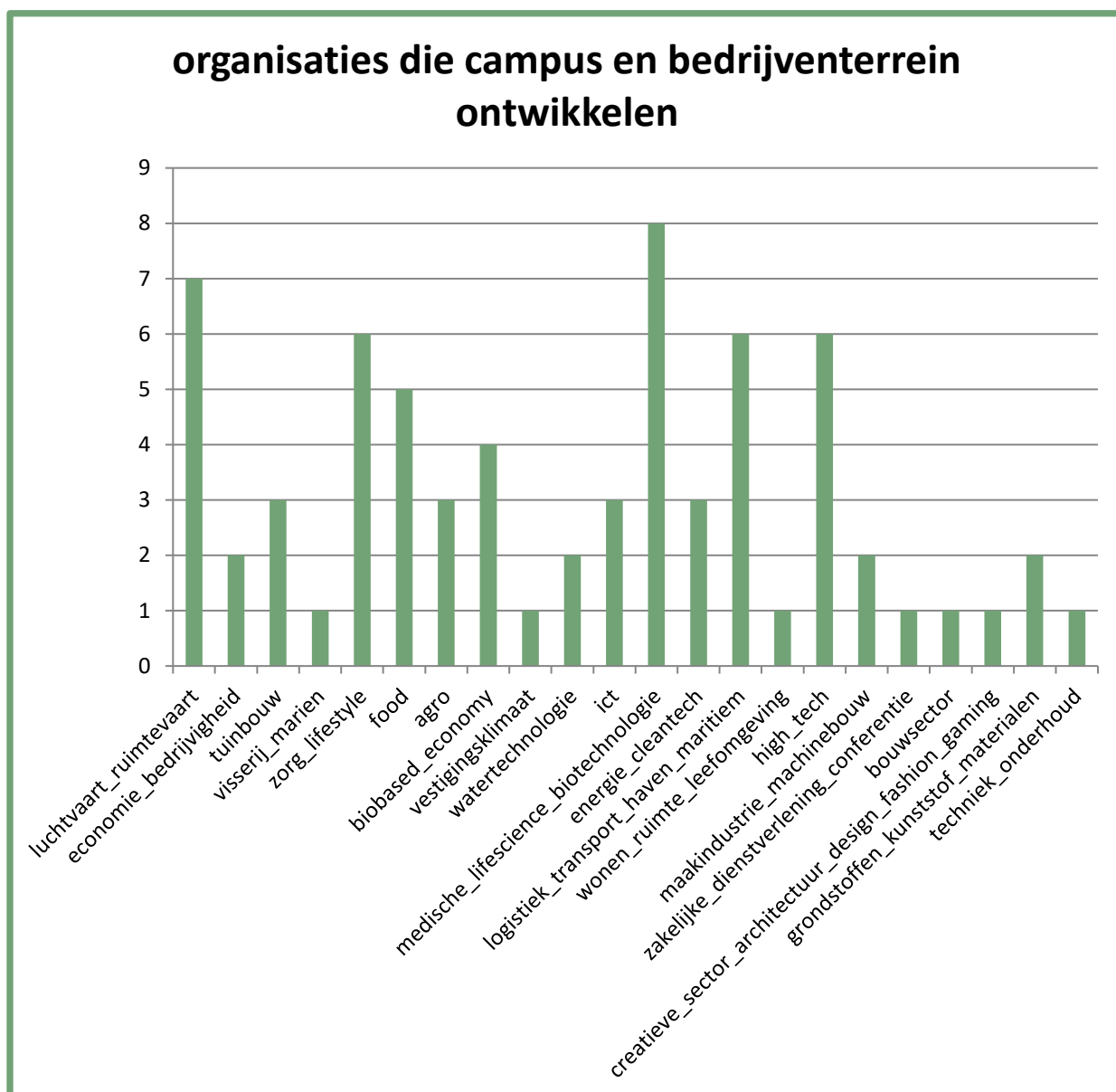

FIGUUR 8: OPRICHTINGSDATUM VAN CAMPUS- EN BEDRIJVENTERREINORGANISATIES

De oudste campus/bedrijventerreinorganisatie in de database is opgericht in 1994 in Zuidwest. 2012 en 2013 waren piekjaren wat betreft oprichting van campus- en bedrijventerreinorganisaties. De meeste van deze campus- en bedrijventerreinorganisaties zitten momenteel in de groeifase (16), 8 zijn in de startfase en 9 in de stabilisatiefase. Sommige campus- en bedrijventerreinorganisaties kunnen beroep doen op 1 of 2 financieringsbronnen, terwijl er ook campus- en bedrijventerreinorganisaties zijn die van een veelheid van financieringsbronnen gebruik kunnen maken. Vaak wordt beroep gedaan op provinciale middelen, maar ook op EFRO middelen en bijdrage van kennis en private partijen. Ook zijn er signalen dat heel wat van deze organisaties relatief onafhankelijk kunnen opereren.

FIGUUR 9 ORGANISATIES DIE CAMPUS EN BEDRIJVENTERREINEN ONTWIKKELEN EN DE THEMA'S EN SECTOREN WAAR ZE ZICH OP RICHTEN

Campus/bedrijventerreinorganisaties zijn veel te vinden in medische sector, lifesciences en biotechnologie, alsook in luchtvaart en ruimtevaart, gezondheid en lifestyle en logistiek, transport en maritieme zaken en gerelateerd aan de high tech sector.

Overheidssamenwerkingsverbanden

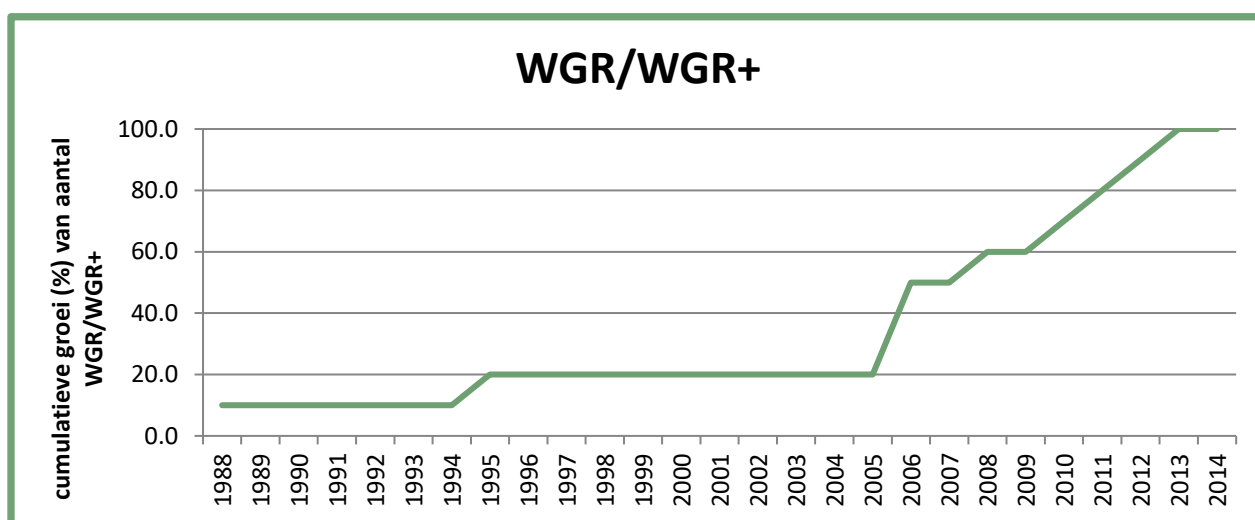
Er zijn ook samenwerkingsverbanden op vlak van regionale economische ontwikkeling waar louter overheden aan deelnemen. Dit zijn dus geen triple helix samenwerkingen. Drie typen zijn er geïdentificeerd.

Ten eerste **de WGR, WGR+ en ex-WGR**. Dit zijn overheidssamenwerkingsverbanden opgericht in kader van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. In totaal zijn er 8 WGR+ regio's en tientallen gewone WGR's op allerlei thema's. Relevant voor regionale economische

ontwikkeling zijn 12 WGR/WGR+ waarvan de meesten gelegen zijn in Noordwest en in Zuidwest.¹

De WGR/WGR+ hebben tot doel om activiteiten van overheden op elkaar af te stemmen, fragmentatie tegen te gaan en samenwerking te versterken. Voor WGR+ gaat het om wettelijke taken op het gebied van werken, mobiliteit, ruimte en wonen. De samenwerkingsverbanden pakken dan ook brede gemeente-overstijgende thema's op. Het bestuur van een WGR/WGR+ samenwerkingsverband bestaat uitsluitend uit vertegenwoordigers – vaak burgemeesters – van overheden (gemeenten) en allen hebben ze een uitvoeringsorganisatie, vaak met gedetacheerde ambtenaren afkomstig uit gemeenten of provincie. Budget voor WGR/WGR+ activiteiten is afkomstig uit afdracht van participerende gemeenten. Bij de meeste WGR/WGR+ is afdracht berekend via het model van x euro per persoon in de regio. Bij WGR samenwerkingsverbanden betaalt het Rijk, en de provincie ook nog vaak mee. De WGR/WGR+ samenwerkingen bestaan al vrij lang. De Wet gemeenschappelijke regelingen trad in 1984 in werking. De eerste oprichting WGR/WGR+ relevant in deze context is in 1988. De grote piek van oprichtingen is in het jaar 2006 geweest.

FIGUUR 10: ONTWIKKELING VAN AANTAL WGR/WGR+ IN PERIODE 1988 - 2014

Bijna alle WGR/WGR+ verkeren of in de stabilisatiefase of in de heroriëntatiefase. De heroriëntatiefase is vooral het gevolg van de opheffing van de WGR+ status per 1 januari 2015. Vele samenwerkingsverbanden verkennen momenteel hoe zij verder willen gaan. Dit heeft ook gevolgen voor de thema's van de WGR/WGR+. Economie en afstemming van ruimtelijke inrichting staan wel nog als belangrijk thema op de samenwerkingsagenda.

Ander type van overheidssamenwerkingsverbanden zijn **samenwerkingsverbanden om EFRO-gelden (4) te investeren**. In de 4 Nederlandse EFRO-regio's heeft men een dergelijk samenwerkingsverband, wat voornamelijk een samenwerking is tussen provincies:

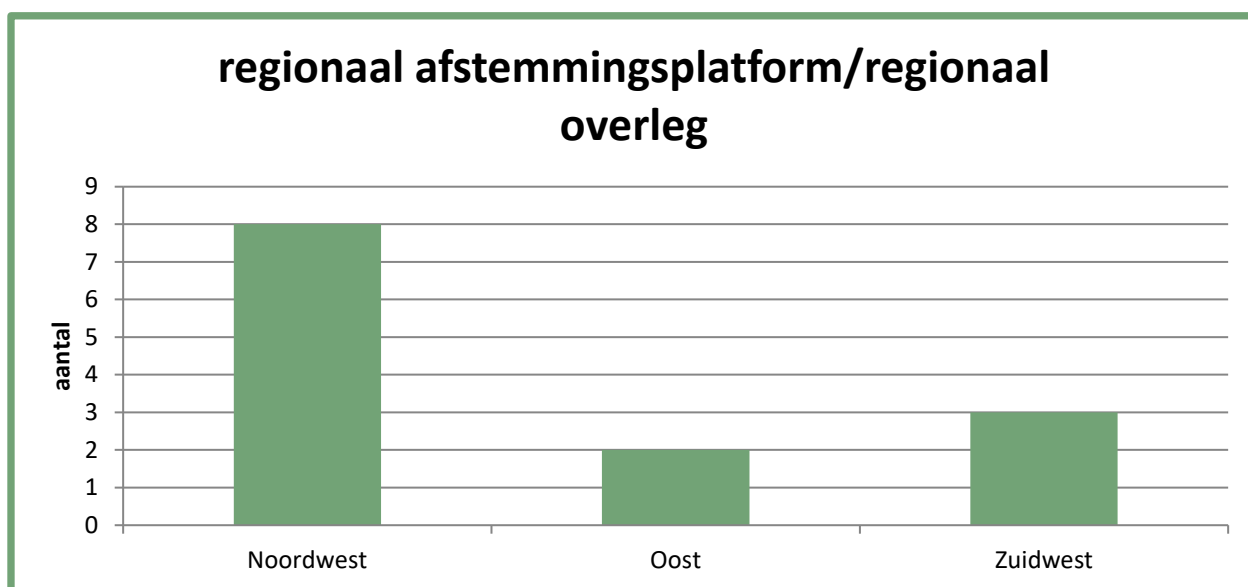
- Samenwerkingsverband Noord-Nederland: provincie Friesland, Groningen en Drenthe
- GO Oost: provincie Overijssel, Gelderland
- Kansen voor West: Provincie Zuid-Holland, Noord-Holland, Flevoland en Utrecht
- OP Zuid: Provincie Zeeland, Brabant, Limburg

¹ Dataset is op dit punt niet helemaal volledig, waardoor de verdeling van WGR/WGR+ over regio's niet grafisch weergegeven wordt.

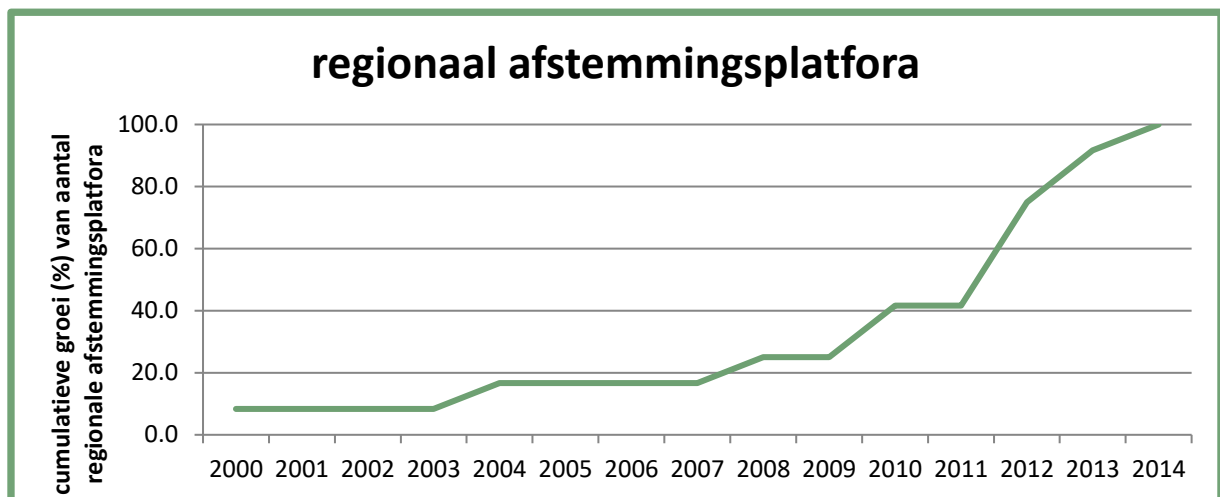
Ze hebben tot doel om de Europese financiering in kader van EFRO strategisch te investeren volgens de behoeften van de regio. De samenwerkingsverbanden stellen strategische programma's op, behandelen subsidieaanvragen en volgen projecten op. SNN is de oudste samenwerking, opgericht in 1992. De andere samenwerkingsverbanden zijn opgericht omstreeks 2007 voor de uitvoering van het EFRO programma 2007-2013. Inmiddels hebben alle samenwerkingsverbanden een programma klaar voor investering van EFRO middelen van 2014-2020, waarvoor thema's genoemd zijn zoals versterking innovatie en transitie naar koolstofarme economie. Geen enkel bestuur kent een triple helix structuur, enkel overheden besturen de EFRO-samenwerkingsverbanden. Elk van de samenwerkingsverbanden heeft een uitvoeringsorganisatie, maar in de meeste gevallen heeft dit team ook nog andere activiteiten uit te voeren, naast deze in kader van de EFRO-uitvoeringsorganisatie.

Een derde type van overheidssamenwerkingsverbanden zijn **afstemmingsplatforms en regionale overleggen (13)**. Deze samenwerkingsverbanden zijn vooral gericht op afstemming en overleg en beogen in een aantal gevallen ook om concurrentiekracht van het gebied te versterken. Ze bestaan vooral uit overheden. Opvallend is dat er geen regionaal afstemmingsplatform/regionaal overleg gevonden is voor regio Zuid en regio Noord. Voor regio Zuid ligt de verklaring erin dat ook het bedrijfsleven aan tafel schuift bij overleg en dat deze afstemmingsfora onder de noemer van netwerkorganisatie of boards/clusterorganisaties (zie hierboven) te vinden zijn.

FIGUUR 11: AANTAL REGIONAAL AFSTEMMINGSPLATFORA

FIGUUR 12: GROEI IN AANTAL REGIONAAL AFSTEMMINGSPLATFORA

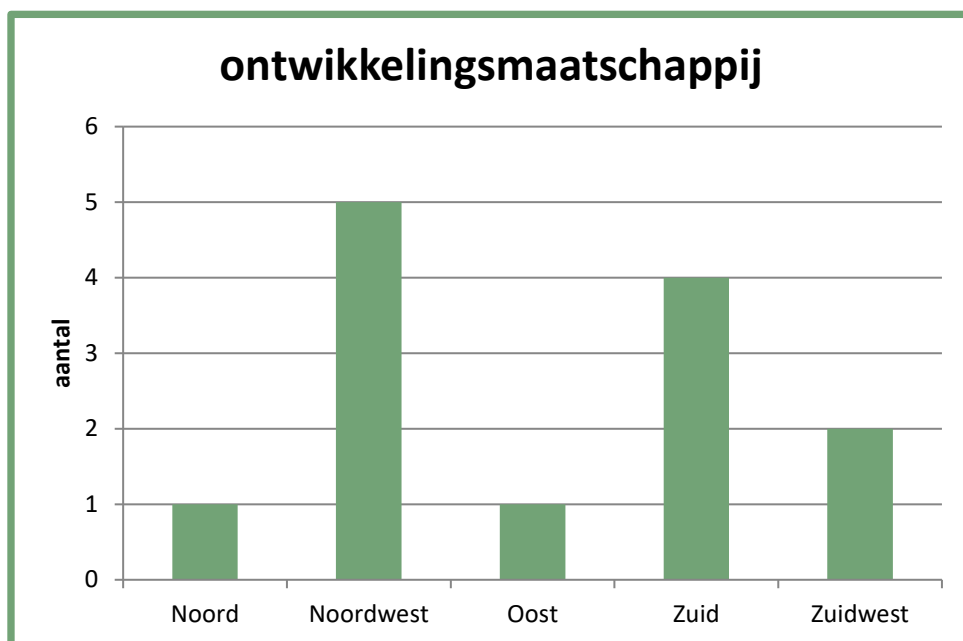

Het eerstgenoemde regionaal afstemmingsplatform in de database is opgericht in 2000, Metropoolregio Amsterdam. Ook hier kan 2012 gezien worden als een topjaar in oprichtingen van regionale afstemmingsplatforms. De helft van deze overleggen heeft geen uitvoeringsorganisatie. De andere helft heeft wel een uitvoeringsteam, maar dat personeel werkt ook op andere activiteiten binnen de stad of gemeente. Financieringsbronnen zijn ook vooral afdracht van gemeenten en deelnemende overheden. De meeste van de regionale afstemmingsfora zijn in de stabilisatiefase 53,8% en in de groeifase 38,5%.

Ontwikkelingsmaatschappijen

Ontwikkelingsmaatschappijen (13) zijn ontwikkelings- en investeringsorganisaties. Deze ontwikkelingsmaatschappijen zijn meestal door overheden geïnitieerd. Samenwerking van overheden strekt zich specifiek tot het beschikbaar stellen van beginfinanciering voor het investerings- of participatiefonds. Daarna gaat de ontwikkelingsmaatschappij in meer zelfstandige vorm verder. In Nederland zijn er 13 ontwikkelingsmaatschappijen verdeeld over alle landsdelen die over het algemeen tot doel hebben om regionaal economische ontwikkeling te bewerkstelligen door bedrijven te ondersteunen bij bijvoorbeeld innovaties.

FIGUUR 13: AANTAL ONTWIKKELINGSMAAATSCHAPPIJEN

Er zijn vier regionale ontwikkelingsmaatschappijen die vanuit het Ministerie van Economische Zaken zijn opgezet, maar ook voor een groot deel worden gefinancierd vanuit de provincies. Deze zijn:

- Noordelijke ontwikkelingsmaatschappij (NOM)
- Oost NV
- BOM
- LIOF

Ontwikkelingsmaatschappijen kunnen verschillende organisatievormen hebben waaronder stichting of een NV. De grote ontwikkelingsmaatschappijen zijn een NV. Over het algemeen beschikken ze allemaal over een uitvoeringsorganisatie. De meeste ontwikkelingsmaatschappijen hebben een investerings- of participatiefonds. Dit fonds moet bijdragen aan regionale ontwikkeling doordat er geld beschikbaar is om in nieuwe bedrijven en producten te investeren. Het meest recente investeringsfonds is Innovation Quarter met een beginkapitaal van 28 miljoen euro. De budgetten van de ontwikkelingsmaatschappijen lopen sterk uiteen.

Budgetten regionale ontwikkelingsmaatschappijen (bron RTL Z)

BOM	250.000.000
Oost NV	250.000.000
Liof (Limburg)	100.000.000
Innovation Quarter (Zuid-Holland)	27.000.000
Zeeland	400.000
Flevoland	200.000

Daarnaast houden ontwikkelingsmaatschappijen zich ook bezig met het ontwikkelen van bedrijventerreinen en business centers. Doelstelling is dat ontwikkelingsmaatschappijen geen verlies maken en ze kunnen hun inkomsten uit verschillende bronnen putten, zoals huuropbrengsten, renteopbrengsten, subsidies van provincie en sommige gevallen ministerie EZ. De ontwikkelingsmaatschappijen zijn ad hoc opgericht, waarvan de eerste in 1983. De

laatste in 2014. De meesten zitten in de stabilisatiefase. We zien ook dat de thema's en activiteiten verschuiven, naar meer focus op innovatie en intermediaire rol van ontwikkelingsmaatschappijen.

Overig (incl. kennisvalorisatie)

Tenslotte zijn er samenwerkingsverbanden die niet vallen onder de andere categorieën, voornamelijk omdat ze een andere samenstelling hebben. Bijvoorbeeld kennisvalorisatie – samenwerkingen, die meestal bestaan uit bedrijfsleven en kennisinstellingen die zich richten op enerzijds onderzoekers meer ondernemend maken, en anderzijds om kennis die ontwikkeld wordt door universiteiten, beter te laten doorstromen naar de praktijk. De opsomming die we hier gemaakt hebben, is niet sluitend. De meesten van deze samenwerkingsverbanden zijn geen triple helix, maar ze beschikken allen over een uitvoeringsorganisatie, die helpt via mensen die ook andere activiteiten uitvoeren, de helft via een vast team van mensen dat kennisvalorisatie en ontwikkeling als voltijdse taak uitvoert. De financiering van deze samenwerkingsverbanden hangt vast aan EU-projecten en subsidie-financiering, waardoor de continuïteit van de samenwerkingen niet altijd gegarandeerd is.

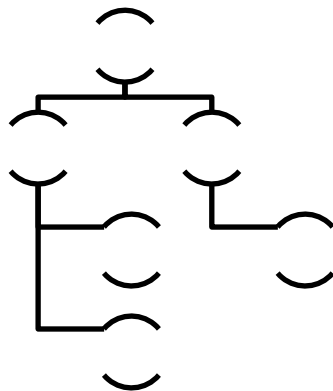
Ander voorbeeld van categorie 'overig' zijn publiek-private samenwerkingsverbanden. In deze analyse zijn er 3 geïdentificeerd – Amsterdam Connection Trade, Midpoint Brabant en Rotterdam Climate Initiative.

Inzichten in enkele trends

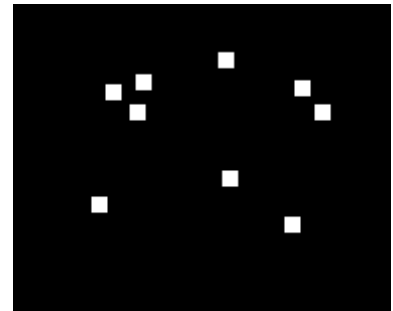
De analyse van regionale samenwerkingsverbanden geeft inzicht in verschillende trends.

- **Trend van 'explosie':** In de eerste plaatst, valt op dat 2012 het absolute topjaar was voor het oprichten van regionale samenwerkingsverbanden. In dat jaar zijn er 26 opgericht. Mogelijke verklaring hiervoor is de decentralisatie van regionaal-economisch beleid in 2011. Er zijn allerlei verbanden en relaties tussen boards, waarbij het niet altijd duidelijk is hoe die relatie in de praktijk werkt. Samenwerking neemt toe op landsdeelniveau onder invloed van RIS3.
- **Geografische trend:** De meeste samenwerkingsverbanden zijn in landsdeel Noordwest te vinden. Dit is te verklaren doordat daar de bevolkingsdichtheid het grootst is en dat hier het zwaartepunt van de Nederlandse economie ligt met veel economische sectoren. Er is sprake van bestuurlijke drukte, omdat het mandaat van de samenwerkingsverbanden sterk overlapt. Het valt ook op dat de relaties tussen samenwerkingsverbanden verschilt per landsdeel. In landsdeel Zuidwest is er een duidelijke en logische anatomie tussen de samenwerkingsverbanden, waarbij Kansen voor West en Innovation Quarter de financieringsstromen bundelen en beschikbaar stellen aan de regio, die vanuit de strategie van de triple helixorganisatie aangeboord worden en waarbij er campusorganisaties zijn die uitvoering geven aan de strategie van de triple helixorganisatie/board en daartoe dus ook financiering aanvragen voor concrete projecten. Deze anatomie, voor zover die in dit onderzoek is opgemaakt, staat in contrast met de anatomie in regio Utrecht, waarbij er sprake is van een 'polycentrische' structuur van erg jonge samenwerkingsverbanden, waarbij onderlinge relaties (nog) niet sterk zijn.

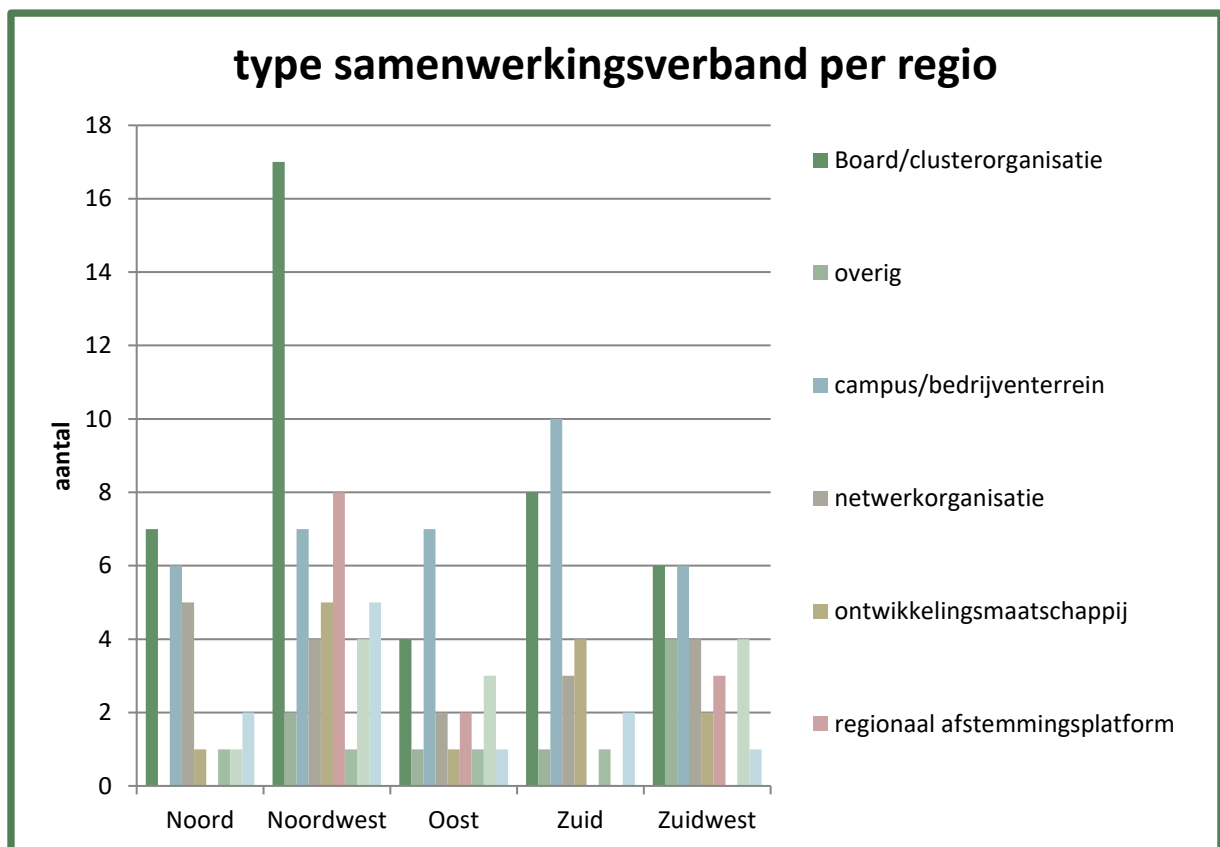
Schets anatomie van landsdeel zuidwest

schets anatomie van regio Utrecht

FIGUUR 14: TYPE SAMENWERKINGSVERBAND PER REGIO

- **Historische trend:** van bovenlokale samenwerking tussen overheden, via PPS naar Triple helix samenwerking:
 1. **Fase 1: vóór 2000 - 2006: overheidssamenwerkingsverbanden en ontwikkelingsmaatschappijen:**
Van de samenwerkingsverbanden die onderzocht zijn, zijn de overheidssamenwerkingsverbanden het oudste. De eerste samenwerkingsverbanden die voor 2000 zijn gestart, zijn ontstaan uit de oude Wet Gemeenschappelijke Regelingen. Hierbinnen werken ambtenaren van betrokken gemeenten samen aan

gemeenschappelijke vraagstukken. Waar voorheen beleidsthema's zoals afval, verkeer en toerisme betrof, ligt de focus de laatste jaren ook op onderwerpen van regionaal economische ontwikkeling zoals het realiseren van economische stimulering door een betere afstemming tussen overheden, dan wel het stimuleren van samenwerking tussen verschillende partijen. Omstreeks 2006 zijn er nog enkele WGR-samenwerkingsverbanden opgericht. De meeste WGR samenwerkingsverbanden staan momenteel voor de vraag of en op welke manier ze zullen verder gaan, omdat de WGR+ status wordt opgeheven per januari 2015.

Ook ontwikkelingsmaatschappijen zijn een wat ouder type van samenwerking voor regionale economische ontwikkeling. De eerste geïdentificeerde ontwikkelingsmaatschappij die nu ook nog bestaat, is in 1983 opgericht. De volgende in 1985. Het concept van ontwikkelingsmaatschappij lijkt tijdloos te zijn, want de meest recent opgerichte ontwikkelingsmaatschappij is Innovation Quarter in 2014.

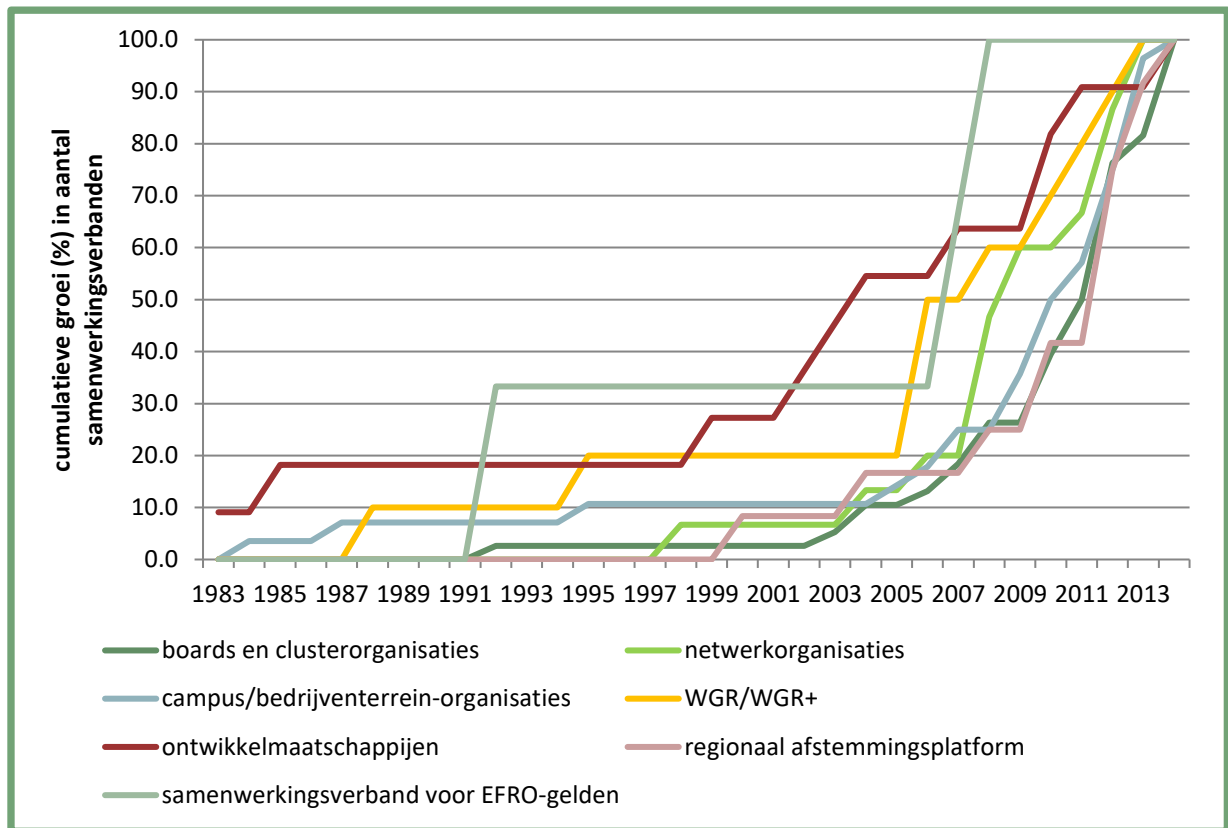
2. Fase 2: 2006 – 2013: publiek-private samenwerkingen

Vanaf circa 2006-2008 werd duidelijk dat de relatie met het regionale bedrijfsleven cruciaal is om te komen tot investeringen en acquisities. Er werd steeds meer opgeroepen om publiek-private samenwerkingen (pps) op te richten, omdat die samenwerking de drijvende kracht is achter de ontwikkeling van regio's. De pps is erop gericht om een netwerk van bedrijven te mobiliseren en bedrijven mee invulling te laten geven aan bepaalde bestuurlijke en operationele doelen. Ook werd het relatienetwerk verbreed met andere organisaties, zoals regionale onderwijs- en onderzoeksinstellingen, specifiek gericht op gebruik van kennis in de praktijk. In deze analyse zijn we niet diep ingegaan op alle bestaande publieke-private samenwerkingen.

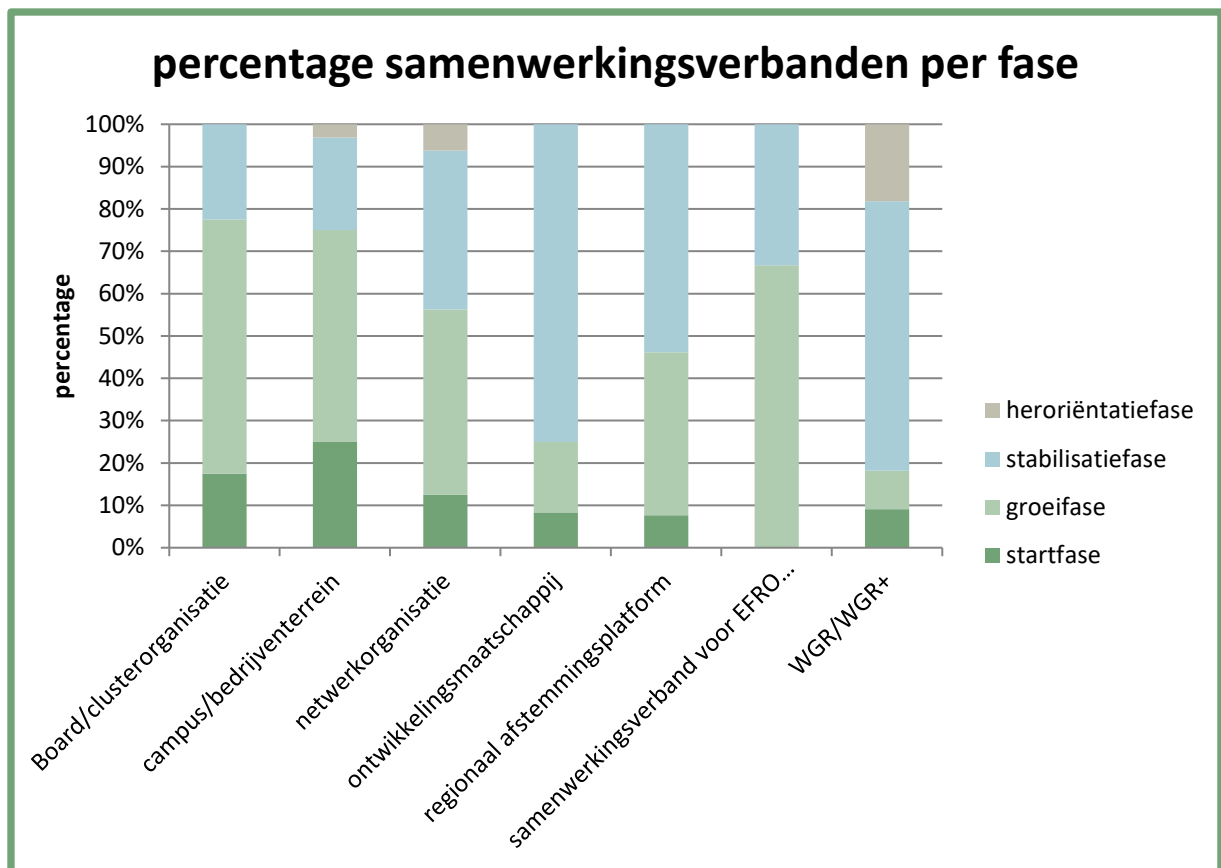
3. Fase 3: omstreeks 2013: Triple Helix als motor van regionale innovatie

In 2013 is onder impuls van DG Regio van de Europese Unie het concept van Smart Specialization geïntroduceerd. In 2014 worden alle Europese regio's gevraagd – in Nederland gaat het om landsdelen – om strategische keuzes maken voor enkele thema's om de structuurfondsen te kunnen benutten. Deze keuzes moeten gemaakt worden door diverse partijen in de regio, zijnde overheden, bedrijven, kennisinstellingen en anderen (zoals ontwikkelingsmaatschappijen, investeerders, samenleving.... Regio's kiezen voor thema's en nadere specificering, bijvoorbeeld door het benutten van crossovers tussen sterke sectoren, waarop men de grootste voordelen heeft ten opzichte van andere regio's. Door te focussen op specifieke thema's en crossovers, geven de partijen richting aan de ontwikkeling en vinden er activiteiten en initiatieven in samenhang plaats. Regionale dynamiek ontstaat of wordt versterkt. Clusterconcepten zijn hiertoe behulpzaam. De samenwerkingsvorm die past bij deze nieuwe werkwijze is de triple helix structuur. Deze filosofie is dan ook steeds meer terug te zien in organisatiemodellen voor regionale ontwikkeling – het ontstaan van economische boards, clusterorganisaties, waarbij sprake is van een evenredige vertegenwoordiging vanuit de drie domeinen. Het nieuwe model is geen extra bestuurslaag, daar waar de vroegere samenwerkingsverbanden dit nog weleens pretendeerden. Ook leggen de triple helix samenwerkingsverbanden meer verbindingen met andere regio's, op nationaal en EU niveau. Voorloper in deze triple helix ontwikkeling is Brainport Eindhoven. Dit wordt ook op Europees niveau gezien als een best practice van Smart Specialization.

FIGUUR 15: ONTWIKKELING VAN REGIONALE ECONONISCHE SAMENWERKINGSVERBANDEN

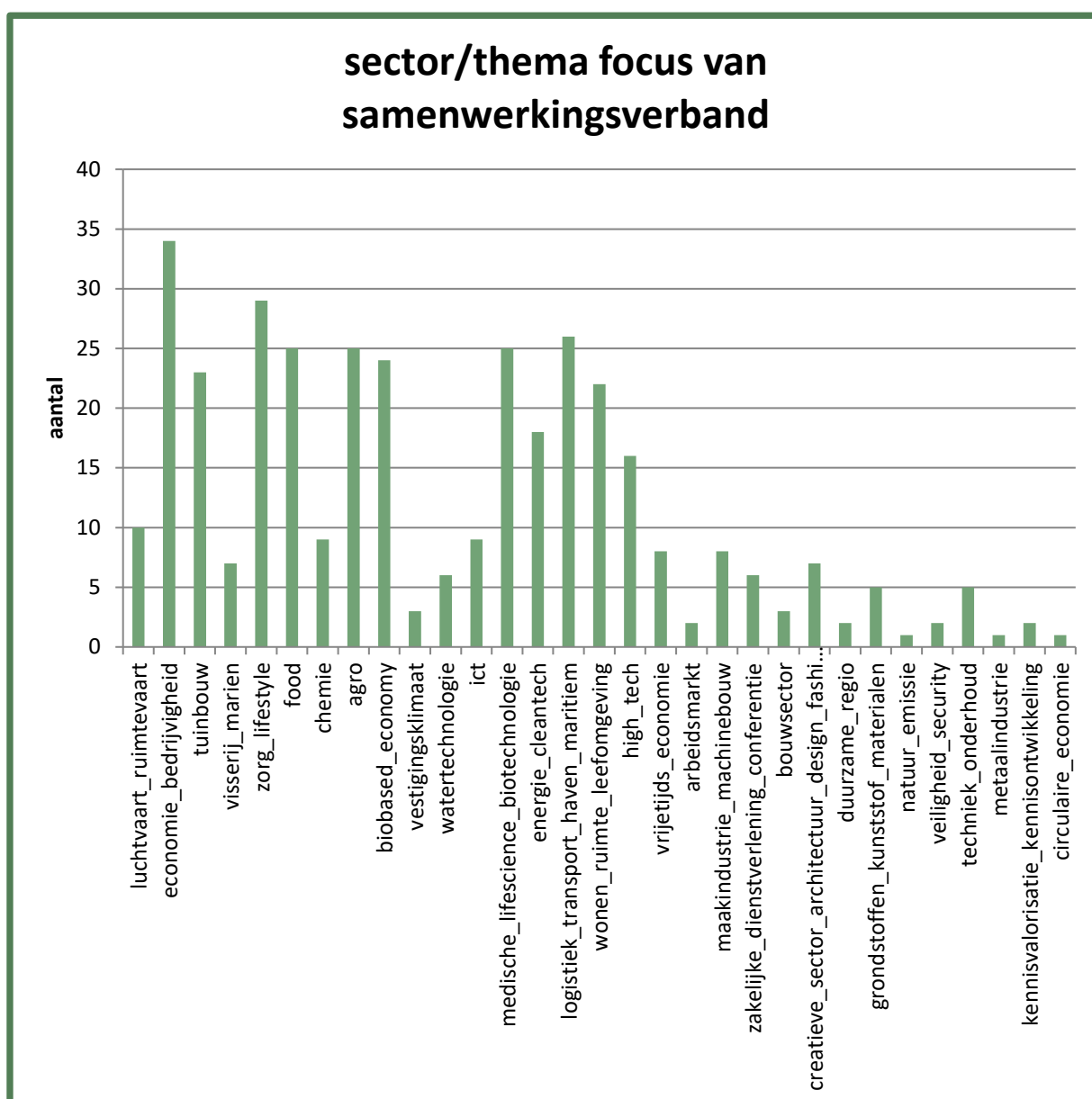

- Deze ontwikkeling heeft ook invloed op de propotie organisaties in startfase, groeifase, stabilisatiefase en heroriëntatiefase. Dat verschilt sterk per type van regionaal samenwerkingsverband.

- In veel regionale samenwerkingsverbanden is de overheid nog steeds dominant vertegenwoordigd en zelfs initiator van het samenwerkingsverband en vaak heeft deze overheid een rol om de samenwerking te financieren en nemen slechts weinig overheden de rol op zich om ook echt actiegericht en flexibel te faciliteren.
- Het valt op dat er sterker wordt ingezet op EU thema's, wellicht omwille van de beschikbare subsidies en financiering.

FIGUUR 16: SECTOREN EN THEMA'S CENTRAAL IN DE REGIONALE SAMENWERKINGSVERBANDEN

- Er zijn verschillende modellen zijn om de activiteiten van het samenwerkingsverband te financieren. Bijvoorbeeld bijdrage van partners door middel van contributie, maar ook subsidies en fondsen worden gebruikt. Maar vaak zijn het toch gewoon overheden die het meeste betalen. Overheidsfinanciering wordt meestal ingezet om cofinanciering te kunnen krijgen vanuit de Europese Unie - met name Horizon 2020 en EFRO. Daarbij is het een opgave om kennis te hebben van de structuurfondsen.
- In de meeste gevallen is er geen sprake van directe betrokkenheid van EZ bij regionale samenwerkingsvormen, wel wordt vaak actief gelobbyd bij EZ voor financiering. Bij de grotere samenwerkingsverbanden zoals de Zuidvleugel, is sprake van een permanente EZ vertegenwoordiging. Er is ook sprake om EZ als deelnemer (regio ambassadeur) in te stellen in de nog op te richten Economic Board Groningen.
- Sommige regionale samenwerkingsverbanden bevinden zich binnen 1 regio, anderen zijn regio-overschrijdend, wat steeds vaker voorkomt.

Doorkijk naar de toekomst

Het is interessant om te kijken wat deze bevindingen naar de toekomst toe betekenen.

- Tijdens de dataverzameling viel op dat sommige regio's zelf erkennen dat er sprake is van te veel organisaties en er wordt zelfs van 'ontslakken' gesproken. Dit proces vindt duidelijk plaats in Provincie Zuid-Holland. Organisaties verdwijnen en gaan op in andere samenwerkingsverbanden, zoals de kennisalliantie die is opgegaan in innovation quarter bijvoorbeeld, of de Taksforce Innovatie Regio Utrecht die is opgegaan in Economic Board Utrecht. De verwachting is dat in de komende tijd ook andere regio's zullen volgen en dat zij hun samenwerkingsverbanden efficiënter en actiegerichter zullen proberen te organiseren.
- De overheidssamenwerkingen zitten op een kantelpunt. Zullen de WGR's ophouden te bestaan of zullen ze in een andere vorm blijven voortbestaan? En in welke vorm? Regionaal overleg of een boardorganisatie waarbij ook kennis en bedrijven aansluiten. Of houden ze op te bestaan? Al tal van huidige WGR Regio's het verkennen op welke wijze men verder gaat; Rotterdam Economic Development board wordt Rotterdam Partners en WGR Utrecht gaat door onder een andere informelere vorm (Regio Utrecht --> U 10).
- Het onderzoek maakt duidelijk dat er steeds meer triple helix samenwerkingsverbanden opgericht worden. De vraag daarbij is hoe deze triple helix samenwerkingsverbanden functioneren. Velen zoeken naar hoe samenwerking te verbeteren en hoe ze hun rol zo optimaal mogelijk kunnen vervullen. Medewerkers groeien uit tot intermediairs die goed de domeinen met elkaar weten te verbinden en die de regionaal-economische ontwikkeling met diverse kennis, activiteiten en initiatieven ondersteunen:
 - Van overheidsambtenaren en bestuurders wordt verwacht dat ze zich meer naar buiten richten en ontdekken op welke wijze ze een faciliterende rol kunnen hebben ten aanzien van de regionale ontwikkeling. Lastig punt is nog om enerzijds loyaal te zijn aan geldend beleid, en anderzijds de ontwikkeling van een regio te bevorderen en dus flexibel en dynamisch op te stellen. Hun rol ligt steeds sterker op het vlak van relaties onderhouden, informatie voorzien, activiteiten organiseren, bestuurlijke ondersteuning en afstemming regelen, regels en regelingen duidelijk maken en aanpassen. Kortom, 'it is not all about money' om een regio via triple helix te ontwikkelen. In plaats dat elke ambtenaar deze vaardigheden zichzelf aanleert, kunnen zij geholpen worden door trainingen en coaching.
 - Private partijen zitten veelal niet rechtsreeks aan tafel, maar worden ofwel door belangenorganisaties of werkgeversorganisaties (LTO, VNO/NCW) of door ontwikkelingsmaatschappijen vertegenwoordigd. Soms hebben CEO's van grote bedrijven een bestuursfunctie. In de uitvoeringsorganisatie zijn vaak intermediairs actief vanuit het economische domein (KvK, ontwikkelingsmaatschappij, Syntens), dan wel nieuw aangeworven innovatiemakelaars. Naar de toekomst toe zullen er nieuwe activiteiten en processen ontwikkeld worden voor grotere betrokkenheid van bedrijven en dat de triple helix strategie aansluit bij de economische potenties van bedrijven in het gebied.
 - Ook het kennisdomein is in transformatie wat betreft de triple helix samenwerkingen. Kennisinstellingen worden partner van regionale ontwikkelingsnetwerken en zetten hun kennis, vaardigheden, hun netwerken en middelen in bij het gezamenlijke proces van strategieontwikkeling, programmering en uitvoering. Cruciaal daarbij is het toepasselijke maken en het verwaarden van kennis in en met de regionale praktijk en om te komen tot passende uitkomsten, zogenoemde transdisciplinaire kennis. Dit vraagt een nieuwe houding van onderzoekers en vaardigheden om hun concepten en

inzichten te vertalen opdat ze bruikbaar worden in de regionale praktijk. Ook de media om wetenschap te communiceren veranderen. Wetenschappelijke artikelen zijn niet geschikt. Presentaties, social media en andere populaire kanalen wel. Ook bieden nieuwe concepten als Communities of Practice en Living Labs condities en kaders voor nieuwe wijze van kennisontwikkeling en kennistoepassing.

- Onderwijsinstellingen zijn momenteel aan het transformeren en ook hun rol ligt erin om contact te zoeken met het Nederlandse bedrijfsleven opdat opleidingen gericht zijn op het ontwikkelen van vaardigheden die nodig zijn nu en in de toekomst. Ook op deze samenwerking tussen bedrijven en onderwijsinstellingen vinden op dit moment transformaties plaats die zich de komende jaren nog zullen voortzetten – human capital agenda.
- In de analyse valt het op dat weinig van de triple helix samenwerkingsverbanden echt gebruik maken van concepten die centraal staan in clustermanagement (of netwerkmanagement). Het louter bij elkaar brengen van de triple helixactoren resulteert niet in automatisch in succesvolle regionale economische ontwikkeling. Specifieke managementactiviteiten zijn nodig om te voorkomen dat de regio in een impasse beland. Ook daar is het aan te raden om er nu en in de toekomst meer aandacht aan te besteden.
- De mondige burger betreedt inmiddels stilaan de scene van triple helix organisaties. Hoe deze triple helix organisaties zich verhouden tot samenleving is ook een zoektocht die in de nabije toekomst duidelijkheid zal geven. Er is althans op het Europese niveau (<http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/open-innovation-20>) sprake van quadruple helix organisaties, waarbinnen de civil society ook een stem krijgt in de regionale ontwikkeling.
- Wat triple helix organisaties op dit moment verzwakt is de zoektocht naar financiën om enerzijds de uitvoeringsorganisaties te laten functioneren, en anderzijds in de vorm van investeringskapitaal om innovaties en dergelijke te financieren. De verwachting is dat triple helix organisaties zich zullen evolueren tot een nieuwe type organisatie, waarbij investeerders en kapitaal geïncorporeerd worden in de economic boards en clusterorganisaties.

Aanbevelingen over het Ministerie van Economische Zaken in relatie tot de regionale samenwerkingsverbanden

Tenslotte, wat betekenen deze bevindingen voor het Ministerie van EZ bij het faciliteren van regionale samenwerkingsverbanden en regionale ontwikkeling? Ten eerste is het van belang om te beseffen dat maatwerk vereist is. Geen enkel samenwerkingsverband is hetzelfde. De typologie kan wel handvatten bieden om een afwegingskader op te stellen om een rol te bepalen. Immers, het is de vraag of EZ wel een rol hoeft te spelen richting deze regionale samenwerkingsverbanden. Als dat geen meerwaarde heeft voor de versterking van de regionale economische ontwikkeling, dan lijkt het antwoord 'neen'. Maar als rijksoverheid, die het regionale economische beleid gedecentraliseerd heeft, blijft EZ wel systeemverantwoordelijk voor het functioneren van de nationale economie, waarvan alle regio's deel van uitmaken.

- Bij board en clusterorganisaties kan EZ:
 - Een rol spelen om de regionale clusters te verbinden met internationale clusters om zo de regionale ontwikkeling te stimuleren.
 - Een rol spelen om regio-overschrijdende samenwerking te bevorderen – vooral tussen deze clusters die zich op dezelfde sectoren/thema's richten.

- Een rol spelen bij het bevorderen van samenwerking door clustermanagement-vaardigheden te ontwikkelen en door een proces van kritische reflectie te bevorderen (leerproces).
- Een rol spelen bij kennis ter beschikking te stellen of bij elkaar te brengen opdat gefundeerde strategische keuzes gemaakt worden.
- EU regelgeving beïnvloeden en lobbyen bij rijk en EU ten goede van de regio (en het regionale samenwerkingsverband)
- Regio's helpen om Europese financiering binnen te halen voor ontwikkelingen en projecten.
- Netwerkorganisaties:
 - Een rol spelen om regio-overschrijdende samenwerking te bevorderen
- Campussen en bedrijventerreinen:
 - Een rol spelen om de campus/bedrijventerrein te koppelen met internationale clusters om zo de regionale ontwikkeling te stimuleren.
- Overheidssamenwerkingen:
 - Een rol spelen bij kennis ter beschikking te stellen of bij elkaar te brengen opdat gefundeerde strategische keuzes gemaakt worden.
- Voor alle samenwerkingsverbanden: financiële instrumenten van EZ (zoals Topsector-instrumenten) beter kenbaar maken in regio, beter toegankelijk en goed toepasbaar maken opdat regio's er baat bij hebben.

TYPOLOGIE SAMENGEVAT

	Board en clusterorganisatie	netwerkorganisatie	Campussen en bedrijventerreinen	WGR, WGR+ en ex-WGR	Samenwerkingsverbanden om EFRO gelden te investeren	Afstemmingsplatforms en regionale overleggen	ontwikkelingsmaatschappijen
Samenstelling bestuur	Gelijkwaardige vertegenwoordiging van bedrijfsleven, overheid, onderzoeksinstelling	Kennisinstellingen, bedrijfsleven en/of overheden	Triple helix Of Universiteit Of Gemeente	bestuurders van gemeenten	Provinciale overheden	Gemeentelijke en provinciale overheden	Zelfstandig – stichting of NV
Activiteiten	Regionale economie stimuleren via innovaties	samenwerken versterken, netwerken opbouwen, fragmentatie tegengaan en massa maken	Ontwikkelen van campussen en bedrijventerreinen; Start-ups creëren; bedrijven acquireren	Activiteiten op elkaar af te stemmen, samenwerking versterken, fragmentatie tegengaan	EFRO gelden investeren in de regio	Concurrentiekracht van gebied versterken door afstemming en overleg	Regionaal economische ontwikkeling bewerkstelligen, innovatie ondersteunen; ontwikkelen van bedrijventerreinen
Oprichting – vorm krijgen	1. Vanuit bedrijfsleven 2. Vanuit overheid	Vanuit een project,	Locatie-specifieke triple helix – bedrijven aantrekken en start-ups Universiteit verkoopt deel van campus aan bedrijven	Wet Gemeenschapelijke Regelingen	Vanuit noodzaak om EFRO programma's uit te voeren	Vanuit noodzaak bij overheden om af te stemmen	Overheden leggen budget bij elkaar in participatiefonds/investeringsfonds

			Gemeente wil terrein ontwikkelen en kiest thema om bedrijven aan te trekken				
uitvoeringsbureau	Meestal wel een voltijds uitvoeringsbureau	Uitvoeringsbureau, meestal niet voltijds	• Aanjaagbureau en/of pr bureau • Soms ook geen bureau • Ingehuurd e consultant	Uitvoeringsbureau met gedetacheerde ambtenaren	Uitvoeringsbureau, meestal niet voltijds (detachering)	• Soms wel uitvoeringsbureau (niet voltijds) • soms geen uitvoeringsorganisatie	Voltijds uitvoeringsbureau
financiering	Afdracht boardpartners Financiering vanuit gemeente of provincies Europese gelden voor specifieke projecten	Financiering door initiërende partners. Grote afhankelijkheid van financierende partners	Van 1 of 2 financieringsbronnen tot een grote diversiteit van bronnen (provinciale middelen, EFRO, bijdrage van kennisinstellingen en private partijen	Afdracht participerende gemeenten, aangevuld met financiering vanuit rijk en provincie	Vanuit de provincie en EFRO gelden	Afdracht van deelnemende overheden	Overheden stellen startbudget beschikbaar voor participatie/ of investeringsfondsen
Gericht op	op de tuinbouw, op agrarische sector, biobased	agro en food en op biobased economy.	medische sector, lifesciences en biotechnologie, alsook in	werken, mobiliteit, ruimte en wonen	Thema's zoals beschreven in EFRO programma – tuinbouw, zorg/lifestyle,	Economie en bedrijvigheid, wonen, ruimte en leefomgeving	Economie en bedrijvigheid, wonen, ruimte, leefomgeving, zorg_lifestyle, tuinbouw, food, agro, biobased

	economie, logistiek en transport, en food.		luchtvaart en ruimtevaart, gezondheid en lifestyle en logistiek, transport en maritieme zaken en gerelateerd aan de high tech sector.		agro, life science, logistiek en havens, high-tech,		economy, vestigingsklimaat, ICT, logistiek, lifesciences, high tech, vrijetijdseconomie, maakindustrie, veiligheid, techniek
Piek in groei	2012	2008 2012	2012 2013	2006	2007	2012	